

Nr 262.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. under budgetåret 1932/1933; given Stockholms slott den 20 maj 1932.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Felix Hamrin.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 20 maj 1932.

Närvarande:

Statsministern EKMAN, ministern för utrikes ärendena friherre RAMEL, statsråden GÄRDE, HAMRIN, VON STOCKENSTRÖM, STADENER, GYLLENSWÄRD, LARSSON, HOLMBÄCK, JEPSSON, HANSÉN, RUNDQVIST.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Hamrin, anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter:

I statsverkspropositionen till årets riksdag har Kungl. Maj:t på min föredragning under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» framlagt förslag i fråga om dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.

Vid anmälan denna dag av frågan om beräkning av vissa inkomsttitlar å riksstaten för budgetåret 1932/1933 har jag tillkännagivit min avsikt att föreslå vissa ändringar i grunderna för dyrtidstilläggen. Jag anhåller nu att få upptaga detta spörsmål till behandling.

Till en början torde därvid få lämnas en redogörelse för 1923 års i huvudsak ännu gällande allmänna grunder för dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst.

Dessa grunder återfinnas i kungörelsen den 15 juni 1923 (nr 265). Enligt kungörelsen utgå dyrtidstilläggen med vissa procent å månadslönen. Beträffande befattningshavare med oreglerad avlöning är procenttalet för dyrtidstillägget lika med hälften av talet för levnadskostnadsökningen enligt socialstyrelsens index, därvid procenttalet i förekommande fall jämnas till närmast lägre hela tal. För befattningshavare med nyreglerad avlöning utgår dyrtidstillägget efter ett 18 enheter lägre procenttal. Dyrtidstillägg utgår ej å högre belopp än 650 kronor i månaden för oreglerad och 800 kronor i månaden för nyreglerad avlöning. Förhöjning av dyrtidstillägget på grund av försörjningsplikt gent emot barn under 16 års ålder tillkommer befattningshavare vid oreglerade verk med 5 kronor och vid reglerade verk med 4 kronor för månad och barn. För befattningshavare under 25 år och utan försörjningsplikt, som nu nämnts, nedsattes dyrtidstillägget med en tiondel. Vid levnadskostnadsindex av 161 eller 160 blir procenttalet för dyrtidstillägget enligt dessa regler 30 vid oreglerade verk och $(30 - 18 =) 12$ vid nyreglerade verk. En levnadskostnadsindex av 159 eller 158 ger procenttalet 29 respektive 11, en levnadskostnadsindex av 157 eller 156 procenttalet 28 respektive 10 o. s. v.

Beträffande de särskilda bestämmelser, som reglera nu utgående dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare i statens tjänst, åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisningsanstalter m. fl. må hänvisas till den framställning, som lämnats i statsverkspropositionen. Någon närmare redogörelse för dessa bestämmelsers innehåll torde icke här vara erforderlig.

I statsverkspropositionen till 1931 års riksdag utgick Kungl. Maj:tt från att gällande bestämmelser rörande dyrtidstilläggen borde bibehållas oförändrade. Till grund för beräkningarna av utgifterna för dyrtidstillägg under innevarande budgetår lades en genomsnittlig levnadskostnadsindex av 160. Riksdagen beslöt emellertid, att, om gällande levnadskostnadsindex för nämnda budgetår nedginge under siffran 160, dyrtidstillägg likväl skulle under budgetåret 1931/1932 beräknas efter sistnämnda siffra.

Rörande grunderna för dyrtidstilläggen under nästkommande budgetår uttalade jag i statsverkspropositionen till årets riksdag, att dyrtidstilläggen, för att möjliggöra full överblick och effektiv begränsning av statens blivande utgifter för ändamålet, borde för hela budgetåret fixeras på grundval av en fast levnadskostnadsindex. Vid bestämmandet av den indexställning, som i enlighet härmed borde läggas till grund för nästa budgetår, hade jag stannat vid att förorda ett indextal av 158. Jag föreslog sålunda, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skulle ut-

gå efter nämnda indextal. I övrigt syntes mig anledning ej föreligga till ändring i de allmänna grunderna för dyrtidstilläggen.

Socialstyrelsens levnadskostnadsindex, som under de två senare kvartalerna av förra året stått vid 158, sjönk den 1 januari 1932 med en enhet och har därefter under de båda första kvartalerna innevarande år hållit sig vid 157. Trots den sålunda inträdda nedgången i levnadskostnadsindex utgå till följd av 1931 års riksdags nyssnämnda beslut dyrtidstilläggen under hela innevarande budgetår på grundval av ett indextal av 160, vilket innebär, att befattningshavare med nyreglerad avlöning åtnjuta dyrtidstillägg efter 12 procent. Därest icke den av riksdagen beslutade spärren förelegat, utan 1923 års allmänna grunder i denna del varit oförändrat gällande, hade — såsom framgår av den inledningsvis lämnade redogörelsen för dessa grunder — dyrtidstillägg å nyreglerade löner för närvarande i stället utgått efter 10 procent.

Sedan statsverkspropositionen avlämnades, hava inom ett flertal industrigrenar uppgörelser kommit till stånd om nya kollektivavtal. Dessa avtalsuppgörelser, vilka beröra över 120,000 arbetare, hava inneburit lönereduktioner, för de större grupperna varierande mellan 4 och 10 procent å de förut utgående lönerna. I motsats till statstjänstemännen, vilka efter genomförandet av 1923 års i huvudsak gällande dyrtidstilläggsgrunder fått vidkännas en fortgående lönesänkning, svarande mot nedgången i de allmänna levnadskostnaderna, torde de industriarbetargrupper, vilka vid de nu träffade avtalsuppgörelserna drabbats av dessa delvis ganska avsevärda lönereduktioner, i allmänhet hava under de år, som närmast föregått den nuvarande lågkonjunkturen, kommit i åtnjutande av höjda löner. Vid bedömandet av hithörande förhållanden bör emellertid jämväl uppmärksammas den i många fall betydande minskning i löneinkomsterna för talrika arbetargrupper, som blivit en följd av den senaste tidens driftsinskränkningar inom industrien.

Även beträffande personal i tjänstemannaställning torde inom den enskilda företagarverksamheten lönesänkningar i viss utsträckning hava genomförts eller vara förestående.

I detta sammanhang finner jag mig ock böra erinra om de svårigheter, som för närvarande göra sig gällande för de stora befolkningslager, vilka hava sin utkomst från jordbruket och detta närstående näringsgrenar. Jordbrukarna hava som bekant i stegrad omfattning sett sina inkomster minska till följd av det prisfall å jordbrukets avsättningsprodukter, som kännetecknat den nuvarande krisen.

Mot bakgrunden av de nu i korthet antydda förhållandena och om därjämte tages i betraktande den större trygghet, som statsanställningen erbjuder, torde det icke kunna förnekas, att statstjänstemännen i jämförelse med stora delar av övriga löntagargrupper under nuvarande förhållanden intaga en relativt förmånlig ställning.

Självfallet hade det efter min uppfattning varit önskvärt, om det förslag beträffande dyrtidstilläggen, som av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen förelagts riksdagen, kunnat vidhållas. Med den fortsatta försämringen av det allmänna ekonomiska läget och de till följd därav ökade svårigheterna för statsregleringsarbetet finner jag mig icke böra förorda, att dyrtidstilläggen fixeras på grundval av ett indextal, som ligger högre än nuvarande levnadskostnadsindex. Jag vill i detta sammanhang framhålla, att i ett flertal främmande länder de statsanställda under trycket av den rådande depressionen och dennas återverkan på statsfinanserna måst vidkännas i vissa fall betydande löneminskningar.

Jämte Kungl. Maj:ts förslag föreligga till riksdagens prövning vissa motionsvis väckta framställningar i fråga om dyrtidstilläggen. Bland dessa framställningar avser en bibehållande av de för innevarande budgetår gällande grunderna, enligt vilka, såsom förut nämnts, dyrtidstilläggen ej räknas efter lägre indextal än 160, även då socialstyrelsens levnadskostnadsindex understiger denna siffra. Därjämte hava framförts yrkanden om dyrtidstilläggens fixerande för hela nästa budgetår på grundval av en levnadskostnadsindex av 152 eller enligt ett annat förslag 150. Medan det i statsverkspropositionen framlagda förslaget, såvitt angår befattningshavare med nyreglerad avlöning, föranleder dyrtidstilläggens fixerande för nästa budgetår vid 11 procent, skulle dyrtidstilläggen enligt förstnämnda framställning komma att alltjämt utgå efter 12 procent och eventuellt kunna stiga över detta procenttal. Ett genomförande av de två senare yrkandena åter skulle innebära, att dyrtidstilläggen vid nyreglerade verk komme att utgå efter 8 respektive 7 procent.

Efter överbäggande av olika alternativ har jag för min del funnit mig böra föreslå, att till grund för dyrtidstilläggens bestämmande för nästkommande budgetår lägges en levnadskostnadsindex av 156, innebärande för de nyreglerade befattningshavargrupperna ett dyrtidstillägg av 10 procent. Jag vill härvid framhålla, att detta, såsom förut nämnts, är det procenttal, som med tillämpning av 1923 års dyrtidstilläggsgrunder erhålles vid den för närvarande faktiskt gällande levnadskostnadsindexen. I överensstämmelse med vad jag i finansplanen framhöll, finner jag det för att möjliggöra full överblick och effektiv begränsning av statens utgifter för ifrågavarande ändamål erforderligt, att dyrtidstilläggen fixeras för hela budgetåret på grundval av ett fast indextal. Jag föreslår sålunda, att dyrtidstilläggen under budgetåret 1932/1933 skola utgå efter ett indextal av 156.

I nuvarande läge finner jag det emellertid nödvändigt att taga ännu ett steg. Då en begränsning av nu utgående dyrtidstillägg anses böra ske, synes det icke vara annat än rimligt, att denna begränsning genomföres på ett sådant sätt, att den relativt starkare träffar de högre löneinkomsterna. Såsom framgår av den förut lämnade redogörelsen, gälla för närvarande vissa maximeringsbestämmelser, enligt vilka dyrtidstillägg

icke utgår vid nyreglerad avlöning å den del av avlöningen, som överstiger 800 kronor i månaden, och vid oreglerad avlöning å den del därav, som överstiger 650 kronor i månaden. I nyss angivna syfte anser jag mig böra förorda, att ifrågavarande maximigränser nu något sänkas. I sådant avseende får jag föreslå, att det maximibelopp, å vilket dyrtidstillägg skall utgå, för nyreglerad avlöning fastställas till 700 kronor och för oreglerad avlöning till 600 kronor i månaden.

I det av mig i statsverkspropositionen framlagda förslaget om en detaljändring beträffande dyrtidstillägg i vissa fall åt pensionärer hos statsunderstödda pensionskassor finner jag mig ej hava anledning att ifrågasätta någon ändring.

Beträffande den utgiftsminskning, som uppstår vid ett genomförande av vad jag nu förordat, ber jag att få meddela följande.

Genom sänkningen av det indextal, efter vilket dyrtidstilläggsprocenten skall fastställas, från det i statsverkspropositionen angivna talet 158 till 156 beräknas uppstå en kostnadsminskning av omkring 4 miljoner kronor. Den besparing, som skulle uppstå genom den föreslagna nedsättningen av de maximibelopp, å vilka dyrtidstillägg skola utgå, har beräknats till omkring 400,000 kronor. I jämförelse med riksstatsförslaget skulle alltså vid ett genomförande av det nu framlagda förslaget en sammanlagd utgiftsminskning av omkring 4,400,000 kronor uppstå. Härav beräknas omkring 1,700,000 kronor hänföra sig till affärsverken och 2,700,000 kronor till i riksstaten upptagna dyrtidstilläggsanslag.

Kostnaderna för dyrtidstillägg i enlighet med de av mig nu föreslagna grunderna fördela sig enligt verkställda beräkningar på följande sätt:

	Milj. kr.
<i>Dyrtidstillägg vid affärsverken</i>	17.3
<i>Dyrtidstillägg i övrigt:</i>	Milj. kr.
1. Allmänna anslagen till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst å huvudtitlarna II—X	18.0
2. Statsunderstödda undervisningsanstalter	19.4
3. Övriga dyrtidstillägg å huvudtitlarna II—X	0.7
4. F. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl.	6.7
5. Pensionerade båtsmän m. fl.	1.1
	45.9
	Summa 63.2.

Vid godkännande av de av mig föreslagna ändrade grunderna för dyrtidstilläggen böra de i riksstatsförslaget upptagna beloppen för de allmänna dyrtidstilläggsanslagen för befattningshavare i statens tjänst och de under elfte huvudtiteln uppförda anslagen till dyrtidstillägg åt f. d. befattningshavare samt änkor och barn m. fl. ävensom åttonde huvudtitelns anslag till

dyrtidstillägg åt lärare vid vissa statsunderstödda undervisnings- m. fl. anstalter jämkas i enlighet med de nu gjorda beräkningarna. Där- emot anser jag icke erforderligt, att övriga dyrtidstilläggsanslag — be- träffande vilka de föreslagna ändringarna i dyrtidstilläggsgrunderna i varje fall icke kunna föranleda några mera avsevärda sänkningar — bestämmas till andra belopp än de i riksstatsförslaget uppförda.

Vad beträffar sättet för bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg vid vissa verk och inrättningar saknar jag anledning att hemställa om ändring i vad i sådant hänseende föreslagits i statsverkspropositionen.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring av ej mindre i statsverkspropositionen under »För flera huvudtitlar gemensamma frågor» framställt förslag angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl. än även i stats- verkspropositionen under de särskilda huvudtitlarna gjorda äskanden om anslag till dyrtidstillägg, i den mån anslag för ändamålet nu äskas — föreslå riksdagen

dels godkänna de av mig föreslagna ändringarna i bestämmelserna angående dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

dels för budgetåret 1932/1933 såsom *extra* förslags- anslag anvisa

I) till dyrtidstillägg åt befattningshavare i statens tjänst

under andra huvudtiteln	kronor	1,050,000
» tredje	»	»	160,000
» fjärde	»	försvarsdepar- tementet	» 30,000
		lantförsvaret	» 3,100,000
		sjöförsvaret	» 1,225,000
		flygvapnet	» 100,000
» femte	»	» 3,400,000
» sjätte	»	» 120,000
» sjunde	»	» 1,800,000
» åttonde	»	» 5,650,000
» nionde	»	» 800,000
» tionde	»	» 600,000;

II) under åttonde huvudtiteln
till dyrtidstillägg åt lärare vid
vissa statsunderstödda undervisnings-
m. fl. anstalter..... » 19,400,000;

III) under elfte huvudtiteln till dyrtidstillägg åt f. d. civila be- fattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer	kronor	2,900,000
till dyrtidstillägg åt pensionsberät- tigade änkor och barn efter civila be- fattningshavare i statens tjänst m. fl.	»	1,800,000
till dyrtidstillägg åt f. d. militära befattningshavare	»	1,500,000
till dyrtidstillägg åt pensionsberät- tigade änkor och barn efter militära befattningshavare	»	520,000;

dels ock besluta,

att dyrtidstillägg åt befattningshavare och pensio-
närer vid postverket, telegrafverket, statens järnvägar,
statens vattenfallsverk, domänverket och statens repro-
duktionsanstalt eller vid av nämnda verk övertagna
företag eller inrättningar samt dyrtidstillägg åt befatt-
ningshavare vid bank- och fondinspektionen, sparbanks-
inspektionen, stuteriväsendet ävensom patent- och regist-
reringsverket, försäkringsinspektionen, flottans pensions-
kassa och statens pensionsanstalt skola utgå av de medel,
av vilka verkets eller institutionens omkostnader i övrigt
bestridas, så ock att dyrtidstillägg åt befattningshavare
vid vägorganisationen i länen skola utgå av statens
automobilskattemedelsfond,

samt att, där arbetslönerna vid försvarsväsendets
verkstäder och fabriker m. fl. anläggningar äro upp-
delade i grundlöner och dyrtidstillägg, kostnaderna för
dyrtidstilläggen skola bestridas från vederbörande under-
hålls- eller anskaffningsanslag.

Med bifall till denna av statsrådets övriga leda-
möter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t
Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga
vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riks-
dagen.

Vid protokollet:

Kurt Björklund.